# מעשה רוקח על המשנה — מעילה



במסכת זו יש ששה פרקים, והתחלת אותיות עולה רכ"ד, וסופי אותיות עולה רע"ח – כל זה צריך טעם.

בדרך רמז יש לומר דהתנא מרמז הא דאיתא בברכות פרק כיצד מברכין (דף לה.) כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו מעל בקדשי שמים. ולכן העמיד כאן ששה פרקים, והתחלת אותיות וסופי אותיות המה י"ב ועולים כולם יחד תק"ב. עם י"ב כוללים – הרי תקי"ד כמנין הנהנה בלא ברכה מעל. ולכן התחלת אותיות לבד עולה רכ"ד ועם ג' אותיות הרי מנין ברכה.

ובדרך דרש אבאר תחלה גמרא דף ט' ע"א (מעילה ט, א) אתמר הנהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח רב אמר אין מועלין בו ור' יוחנן אמר מועלין בו. לפני תרומת הדשן כולי עלמא לא פליגי דמועלין בו, כי פליגי לאחר תרומת הדשן, רב אמר אין מועלין בו כי הרי נעשה מצותו, ור' יוחנן אמר כיון דצריך הוצאת הדשן לבגדי כהונה בקדושתיה קאי. וצריך להבין באיזה סברא פליגי, דרב סובר לאחר הרמה כבר נעשה מצותו ור' יוחנן סובר דאף לאחר הרמה עדיין בקדושתיה קאי.

ותחלה נבאר גמרא במס' יומא דף כ"ד ע"א "בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה? מתרומת מעשר ילפינן לה", ופרש"י והויא כאומר אחד מעשרה, כך הוא בכל הנוסחאות הישנות, ולא כנוסחא בגמרות החדשות שכתב בגליון "נ"א אחד ממאה", "או מתרומת מדין ילפינן לה", ופרש"י דכתיב והרמות מכס לה' אחד מחמש מאות. "תא שמע דתני רבי חייא נאמר כאן והרים ונאמר להלן במנחה והרים. מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו", עד כאן הגמרא עם פרש"י.

ותוספות מקשים כמה קושיות, יעו"ש. וכתבו "ומה שפרש"י מתרומת מדין אחד מחמש מאות, אף על גב דהוי נמי התם אחד מחמשים – נראה לו חמש מאות ילפינן משום דכתיב אצלו והרמת. ולי נראה יותר ללמד אחד מחמשים וכו'", עד "אבל תימא לי מאי שנא דלא נסתפק רבי אבין אי ילפינן מ"והרים ממנו בקומצו" דדמי ליה טפי מכולהו וכו'". ועיין בלשון התוספות באריכות.

ונלע"ד נראה פשוט דר' אבין דריש כאן גימטריאות ותראה נפלאות בתורתנו הקדושה ובדברי חז"ל. דכשתחשוב חמשה תיבות אלו והרים את הדשן אשר תאכל תמצא מכוון כמנין זה מתרומת מעשר ילפינן לה. דוק ותשכח. גם תמצא דחמשה תיבות אלו במכוון כמנין זה מתרומת מדין ילפינן לה ת"ק. ובזה היה ר' אבין מסופק איזה גימטריא הוא אמת, מתרומת מעשר ילפינן לה או מתרומת מדין ילפינן לה. ולכן פרש"י דהיינו אחד מחמש מאות דהכי הוא החשבון זהו מתרומת מדין ילפינן לה ת"ק. ובזה מיושבים כל קושיות התוס' בטוב טעם ודעת ודברי רש"י המה שרירן וקיימין.

אמנם גם לפי הפשט נוכל לפרש בעיא דר' אבין ולייישב כל קושיות התוס', דמצינו במפרשי התורה שלשה טעמים על מצות הרמת הדשן שבכל יום ויום ושמו אותו אצל המזבח, וכל הדשן היו צוברין לתפוח עד שנתרבה הרבה ואז היו מוציאין אותו מחוץ למחנה.

ובזה מבואר ממילא פלוגתת רב ור' יוחנן שהתחלנו בה. דרב סובר כטעם השלישי שהרמת הדשן היה מוציא את כל הדשן מידי מעילה ולכך סובר דלאחר תרומת הדשן אין מועלין באפר שעל גבי התפוח. אבל ר"י סבירא ליה טעם הרמה כטעמים הראשונים ואין ההרמה מוציא את הדשן מידי מעילה.

ובזה נבא לביאור הגמרא דיומא. דר' אבין סבירא ליה הטעם בתרומת הדשן אחד משני טעמים הראשונים שכתבתי, ולא היה יודע איזה הטעם הוא אמת, ולכן בעי ליה תרומת הדשן בכמה, דאי אמרינן הטעם משום אש של גבוה אם כן סברא הוא להיות אחד מחמש מאות כשיעור שיש מן השמים לארץ מהלך ת"ק שנה ומתרומת מדין ילפינן לה. ולכן מפרש רש"י דהיינו אחד מחמש מאות. או הטעם השני הוא אמת, שהדשן הנעשה – מקרבנות העולה הוא נתרם, ואם כן

הסברא שיהיה הרמה אחד מעשרה, דכבר כתבתי בזבחים ומנחות ה' מיני קרבנות היו על המזבח – עולה חטאת אשם תודה שלמים, וה' מיני מנחות נדבה – סולת, מחבת, מרחשת, חלות, רקיקין. ומאן מפיס דבכמה ימים היו עולות מרובות של נדבה ובכמה ימים היו שארי קרבנות מרובין. לכן מסתמא נתנה התורה שיעור שוה, אחד מעשרה, שהעולה היא אחד מעשרה קרבנות ומנחות שנעשה מהן הדשן ומתרומת מעשר ילפינן לה שהיא אחת מעשרה כפרש"י. אבל הטעם השלישי לא שמיע לר' אבין ולכך לא היה מסתפק אי ילפינן מ"והרים בקומצו".

ובזה מיושבים כל קושיות התוס' ודוק היטב. אבל ר' חייא סבירא ליה כטעם השלישי דהרמה היתה להוציא הדשן מידי מעילה כמו הקומץ למנחה, ולכן סבירא ליה דילפינן ממנחה, מה התם בקומצו אף כאן בקומצו. ובדרושים שלי בפרשת צו הארכתי וישבתי דברי הרמב"ם בענין זה.

וכדי להבין סוד תרומת הדשן נלע"ד כך, דסוד מזבח החיצון אימא תתאה, רחל מלכות, והיא מליא דינא וגבורה. ועיין בזוהר פר' צו דף ל' (זהר חלק ג ל, א) שהאריך בזה, ואכתוב מקצת דברי קדשו: "תנן מאשא דיצחק נגיד ומטי להאי מזבח גומרא חד לסטר המזרח וגומרא חד לסטר מערב. גומרא חד לסטר צפון וגומרא חד לסטר דרום וכו'". ונראה פשוט דהיינו חמשה גבורות. שמזבח היא מלכות, אחת מה' גבורות אלו, וד' גומרין היינו ד' גבורות, לכך גומרא עולה כמנין גבורה דל. וזה לשון מאורי אור באות ד': "דלה נקראת מלכות כשיש בה ה' גבורות לבד".

עוד שם בזוהר: "ובשעתא דמטי אשא דיצחק על גבי מדבחא כמה זיקין סלקין ונחתין וכו' ואלמלא כהנא קאים על גבי מדבחא ומסדר אעין לא יכיל עלמא למיקים קמייהו דאלין גומרין וזיקין וכו'", וע"ש באורך קצת. מבואר בהדיא שהמזבח מקבלת ה' גבורות כל הלילה.

וידוע שה' גבורות נמשכין מה' אותיות מנצפ"ך העולים פ"ר. ולכך ציותה התורה שלאחר חצות לילה – שאז מתעורר מידת חסד – להרים את הדשן. ותמצא שתיבת דשן עולה מנין דיני פר במכוון. וזמן תרומת הדשן הוא מחצות הלילה עד אור הבוקר שאז מקבלת החסדים ואז הזמן של סידור המערכות וב' גיזרי עצים, וזהו שמדייק בלשון הזוהר "ואלמלא דכהנא קאים על מדבחא ומסדר אעין וכו'" – עץ בגימטריא כסף, היינו חסד, ועצים היינו כספים, חסדים הרבה למתק הגבורות שבה. ולכך תיקנו מי שזכה בתרומת הדשן הוא יזכה בסידור המערכות ובשני גיזרי עצים מפני שהכל היא כונה אחת כדכתבתי.

ובזה מבואר טעם המשנה והגמרא והרמב"ם הביאו פרק ב' מה' מעילה (פ"ב מהל' מעילה ה"יב) "עצמות העולה שפקעו מעל המזבח, קודם חצות לילה – מועלין בהן, לאחר חצות לילה – אין מועלין בהן וכו'". היינו משום שקודם חצות לילה היא מלאה דינין וגבורות ואין רצונה להשפיע לעולמות, לכן מועלין בהן. ולכך תמצא שתיבת מעילה עם האותיות עולה כמנין אלהים אדני עם האותיות במכוון. אבל לאחר חצות לילה היא מוכנת להשפיע לעולמות בסוד (משלי לא, טו) "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה", ולכך אין מועלין במה שפקע ממנה.

וכל זה מבואר במסכת זו בחשבון האותיות תחלה וסוף עולים תק"ב, כמנין ה' פעמים אלהים, שהם ה' גבורות, עולים ת"ל, להמתיק אותם במידת חסד שעולה ע"ב. ת"ל ע"ב עולה תק"ב.

ובמה ממתק אותן? בתרומת הדשן אחר חצות הלילה. וכשתחשוב ג' תיבות אלו דשן מן המזבח תמצא מכוון תק"ב עם האותיות והכולל. וגם ב' תיבות סידור עצים מרמז על זה. סידור עולה מנין פר, והיינו הגבורות. עצים עולה מנין כספים והיינו החסדים וכדכתבתי בשם הזוהר "ואלמלא דכהנא מסדר אעין לא הוי עלמא יכול למיקם".

ולכן תמצא ששה אותיות אחרונים עולה רע"ח, ועם ששה אותיות עולה הכל רפ"ד. ועם הכולל – רפ"ה, היינו פר ה', אותיות מנצפ"ך העולים פר. ותחלת אותיות עולים רכ"ד מנין ב' פעמים יב"ק, הויה אלהים, למתק הדינין. ויותר אין להאריך. וה' ברחמיו יראינו נפלאות בתורתו הקדושה.